

Om Fattigvæsenet i Skjoldborg - Kallerup

fra 1806-1827 og i 1885-1836.

(Et Tidssbillede.)

Af Severin Christensen, Skjoldborg.

DEN første Tredjedel af forrige Aarhundrede var i økonomisk Henseende en ulykkelig Tid for vort Folk. En ødsel og glimresyg Hofholdning havde i Forvejen paaført Landet et efter den Tids Forhold umaadelig Statsgæld; men da Danskerne fra 1721 til 1801 holdt sig borte fra de evropæiske Krige, havde vi særlig i Slutningen af det 18. Aarhundrede en blomstrende Periode for Handel og Søfart, og Landbrugets Produkter stod ogsaa i en forholdsvis høj Pris.

1807 fik vi Krig med England, og dermed var saa godt som hele vor Handel og Udførsel ødelagt, og Pengeforvirringen tog hurtigt til paa Grund af den uhyre Mængde værdiløse Pengesedler, Regeringen havde sat i Omløb. 1813 kostede en Td. Rug 131 Rdl. Courant eller 420 Kr. i vore Penge, og 140 Rdl. Courant havde dengang, da Kurset var lavest, kun en Værdi af en Specie i Sølv. Samme Aar gik Staten fallit, men ved hjælp af den i 1818 oprettede Nationalbank kom Statens Pengevæsen efterhaanden paa Fode igen. De ny Love vedrørende Fattigforsørgelsen af 1803 og Skolevæsenet af 1814 medførte en Stigning af de kommunale Udgifter og da Priserne paa Landbrugsprodukterne faldt meget stærkt efter Napoleonskrigenes Slutning kom der en ny Ulykke over Landet, nemlig den store Landbrugskrise, der varede fra 1818 til 1828. Aarsagen til denne Krise var fornemlig, at Forbruget til de store Hære mindskedes, og Udlandet lukkede for vor Handel og Udførsel ved strenge Toldlove.

Det store Prisfald paa Landbrugsprodukterne indtraadte i 1819, da Rugen maatte sælges for 7 Kr. Tønden, Byg for 5 Kr. Tønden og Smør for 40 Øre pr. Pd. (Aaret i Forvejen kostede Rug 15 Kr., Byg 12 Kr. og Smør 44 Øre). Men Enden var ikke endda. 1822 sank Prisen paa Rug tit 5 Kr., Byg til 4 Kr. og et Pund Smør til 18 Øre. Kornpriserne vedblev at gaa nedad til 1824, da man kunde købe en Tønde Rug for 4 Kr. og en Tønde Byg for 3 Kr. Saa steg Priserne lidt efter lidt og Landets økonomiske Stilling bedredes.

I denne Trængselstid gik mangfoldige Landmænd fallit, og Fattigdommen øgedes endnu mere ved at der i Aarene 1808, 1822 og 1826 indtraf Misvæxt paa Grund af Regnmangel i Sommertiden. Særlig synes Nøden at have været stor i Vinteren 1826-27, da en Del fattige Husmænd og Arbejdere i Skjoldborg-Kallerup Sogn klagede til Amtet over deres fortvivlede Stilling.

Hvorledes Forholdene vedrørende Fattigvæsenet udviklede sig i Aarhundredets første Fjerdedel antydes i Korthed ved følgende Oversigt:

Ved Fattigloven af 1803 var alt Tiggeri bleven forbudt. Alle trængende skulde forsørges af Kommunen, men denne fornuftige Ordning synes kun langsomt at have vundet Indgang hos Folket, thi ikke alene Tiggerne, men ogsaa de mere velstillede foretrak den frivillige Ydelse fremfor de tvungne Skatter til Fattigvæsenet. Fattigkommissionerne tildelte derfor de fattige smaa Almisser. Det var kun de færreste, der fik, hvad Loven paabød. Kunde Almissen ikke slaa til, maatte de tigge, og Tiggeriet florerede ogsaa paa Trods af Stodderkongernes Anstrængelser.

1806 underholdt Skjoldborg-Kallerup Kommune 19 faste Almisselemmer, hvoraf 13 var gamle og svagelige; de Øvrige Familieforsørgere og meget fattige. Til disse 19 almissenydende uddeltes der en Hjælp af 5 Td. Mel, omtr. 2 Tdr. Malt, ca. 1 Td. Gryn og 33 Tdr. Byg samt 14 Rdl. Courant i Pengeunderstøttelse. Som Eksempel paa, hvad man tildelte den enkelte i aarlig Almisse, kan anføres, at en 69 aarig Kvinde, der betegnes som svag og skrøbelig, blev understøttet med 1 Td. Byg. En anden gammel blind Kone fik dog 2 Tdr. Ryg. Den gennemsnitlige Ydelse til hvert enkelt Fattiglem (med Familie) i 1806 blev attsaa omtr. 2 Tdr. Korn og $\frac{3}{4}$ Rdl. i Penge. Hvordan skulde disse stakkels Mennesker leve uden at tigge, da de fleste af dem, var sygelige og uarbejdsdygtige? En fattig, svagelig Degneenke med 5 Børn fik saaledes af Fattigkassen 3 Tdr. Byg aarlig. Desuden havde hun $3\frac{1}{2}$ Rdl. i Pension fra Degnekaldet. I Sandhed en tarvelig Underholdning!

Som et betegnende Træk for Tiden bør nævnes, at de til Krigstjeneste indkaldte Mænds Hustruer blev Almisselemmer, naar de ikke ved egen Hjælp kunde skaffe Føden til sig og Børn. Paa den anden Side kan det maaske ogsaa have nogen interesse at se, hvormeget Landmændene dengang maatte yde til Sognets Fattigvæsen. Her skal kun til Eksempel nævnes en enkelt velhavende Gaardmand med 9 Tdr. Hartkorn. Han maatte i Aaret 1806 ud med 1 Skp. Mel, $\frac{1}{4}$ Skp. Malt, $\frac{1}{2}$ Skp. Gryn, 9 Skpr. Byg og 24 β. i Penge, hvilket var næsten hele hans Skat til

Kommunen da Skole- og Vejvæsen dengang kun krævede en ren Ubetydelighed.

1808 var Avlen ringe, og som Følge deraf steg Kornet stærkt i Pris. For at de trængende, saavel Almissemlemmer som andre, kunde faa det fornødne Korn til en rimelig Pris, tegnede Sognebeboerne sig i Begyndelsen af 1809 for 21 Tdr. Byg og 10 Tdr. Havre, som maatte sælges for henholdsvis 4 Rdl. og 16 Mark Tønden, hvad der virkelig maa kaldes billigt, da Kornet ellers i dette Aar kostede mere end det dobbelte. En stor Del af dette Korn blev dog udleveret til de i Krigstjeneste udkommanderede Mænds Koner, som ikke kunde betale og derfor fik det som Fattighjælp.

1811 var Kornydelsen til de fattiges Forsørgelse af Samme Størrelse som i 1806, og Antallet af almisenydende var vedblivende 19. Dog var Pengebidraget nu steget til 28 Rdl. Hertil kom saa de ekstraordinære Udgifter, der i de nævnte Aar ikke beløb sig til mere end mellem 20 og 30 Rdl. aarlig.

1813 naaede Pengeforvirringen sit Højdepunkt. Kursen svingede i dette Aar stærkt op og ned. Det gik saa galt, at 14,000 Rdl. i Courantsedler kun havde en Værdi af 1 Rdl. Sølv; men det varede heldigvis kun en ganske kort Tid. Her i Skjoldborg havde man ved Aarets Udgang 3 Tdr. Byg i Oplag, og disse betaltes med 86 Rdl., men vi maa huske paa, at da var Krisen tildels overstaaet. Kursen stod nemlig paa dette Tidspunkt saalees, at 6 Rdl. Courant var lig 1 Rdl. Rigsbankpenge, men ogsaa paa Rigsbanksedlerne var der en Kurs, som i betydelig Grad forringede deres Værdi. Forøvrigt var Fattighyrden ved denne Tid bleven noget mindre, og Almissemlemmernes Antal formindsket med 4.

1814 rasede en Tyfusepidemi i Skjoldborg, og af den Grund var der en Doktorregning paa 38 Rdl., ellers var Udgifterne omtrent de samme som Aaret i Forvejen.

1815 var Budgettet nedadgaaende, men Aaret efter steg Udgifterne enormt. To Piger, hvoraf den ene var bleven sindssyg og den anden Krøbling, maatte underholdes af Fattigvæsenet. Pengeudgifterne steg derfor i 1816 til 180 Rdl. Men dette var kun Begyndelsen; thi i 1817 voksede Pengeydelsen til 294 Rdl., i 1818 svaredes der 289 Rdl. og i 1819 188 Rdl.

Disse store Udgifter fremkom ved, at den sindssyge Pige blev indespæret i Thisted Daarekiste, og den anden Stakkel, der opholdt sig i Skyum, fik ogsaa en betydelig Understøttelse. Men saa sparede man paa Understøttelsen til de andre Lemmer, saaledes at Kornydelsen i 1819 gik ned til 10 Tdr. Byg, og Penge fik de ingen af. Det havde man vel sagtens ikke Raad til.

De indtraadte daarlige Tider bevirkede, at 3 ny Almissemlemmer kom til i Aaret 1820, men da

Hjælpen, der ydedes, var meget ringe, naar de før omtalte to syge Piger blev undlagne, slap Beboerne dette Aar med en Ydelse af 112 Rdl. til Fattigvæsenet. 1821 og 1822 fik de fattige 30 Tdr. Byg og lidt over 100 Rdl. aarlig.

Sommeren 1822 var usædvanlig tør. Der faldt saa godt som ingen Regn fra den 11. April til den 2. Juli, og som Følge heraf meldes der Misvækst i mange Egne af Landet. Her i Skjoldborg er Fattigbudgettet i 1823 nedadgaaende, hvorfor man maa antage, at Avlen har været nogenlunde gunstig.

1824 er Udgiften yderligere nedadgaaende. Der brugtes kun 58 Rdl. til de fattiges Underholdning, og heraf medgik til de to fornævnte Piger ca. 30 Rdl.

1825 samme Ydelse i Korn som Aaret i Forvejen. En Forhøjelse af Pengeydelsen med ca. 20 Rdl. fremkom ved, at man dette Aar byggede en Daarekiste i Kallerup til den sindssyge Pige. Saa slap man fri for at holde Vagt over hende, naar hendes Galskab rasede heftigst.

1826 gik Fattigydelserne igen nedad. Der svaredes nu under 50 Rdl. i Penge, skønt man dette Aar tillod sig den Luksus at opsætte en Kakkellovn af Sten i Aas Fattighus. Den kostede 63 β i Sedler og Tegn.

1826 var Avlen ringe. Hele Forsommeren var dette Aar meget tør, og i mange Egne af Landet blev der Misvækst. Havren visnede hen paa Markerne, og Byggen blev ogsaa langt tilbage i Udvikling. Hvordan Avlen har været her i Skjoldborg, er ikke saa let at faa fuldt ud Rede paa, men det er sikkert hævet over enhver Tvivl, at de gode Marker har baaret nogenlunde, medens Kornet er visnet bort paa de sandede Marker, hvor Husmændene boede. Af en Fortegnelse over Sognebeboernes Formueomstændigheder ses det, at flere af Sognets Gaardmænd gik fremad i Velstand dette Ulykkesaar; det er Husmændene i Nørre Skjoldborg, der forarmedes.

Stillingen for Smaafolk blev derfor hen paa Vinteren i Begyndelsen af Aaret 1827 i høj Grad kritisk. Af de foreliggende Klager fremgaar det, at Nøden hos dem, der ikke var under fast Fattigforsørgelse, blev saa stor som aldrig før, Fattigkommissionen nægtede at hjælpe, og heri gav Amtet den Medhold, men indsukrede sin Haaardhed i kække medfølelse Udtryk for de nødlidende. I Misvækstaaret 1808-09 søgte man, som før nævnt, paa bedste Vis at afhjælpe Nøden ved at sælge Kornet til halv Pris; nu forlangte man tredobbelt Betaling under Henviisning til, at en Del haardhjertede Møllere havde skruet Kornprisen op til en ublu Højde. I det hele taget begaas der sikkert ingen Uret mod nogen ved at fremføre, at man dette Aar søgte at hindre de fattige og nødlidende i at faa deres Hunger stillet. Det er ganske vist en Haard Dom at fælde over Præsten og Fattigkommissionens

Medlemmer, men de gamle Aktstykker vidner Side op og Side ned om, at det har været saaledes.

I Følge Skrivelse fra Amtet af 9. Januar 1827 ansatte man Fattigfogder, de saakaldte Stodderkonger, til at indfange alle Betlere, for at disse kunde indsættes i Arresten og lide Lovens Straf, fordi de bad om Brød. Dog tillod man endnu Betleri af Sognets fattige indenfor Sognets Grænser. Stodderkongerne blev lønede med Korn af Kommunen, men desuagtet fik man Kornydelsen bragt ned fra 37 Tdr. Byg til 34 Tdr.

Aaret 1827 er et mørkt Blad i Skjoldborg Fattigvæsens Historie, og de Mænd, som skulde varetage de fattiges Interesser, har røgtet deres hverv daarligt. Særlig maa Præsten, der ifølge Loven var de fattiges Talsmand, dadles meget, fordi han i sin Besvarelse af Klagen gik uden om Sandheden og blev Skatteydernes Forsvarer i Stedet for de nødlidendes. At han ikke holdt sig strængt til Sandheden fremgaar bl.a. deraf, at flere af Sognets større Gaardmænd netop Aaret 1827 gik frem Velstand, hvad der ikke kunde have fundet Sted, hvis Præstens Svarskrivelse havde været i Overensstemmelse med Sandheden.

Klagen, som de fattige sendte til Amtet, lod i sin rørende Enfoldighed saaledes:

”Allerunderdanigst Klage!

For os fattige af Thisted Amt hænger Brødkurven alt for højt i dette Aar, da Kornpriserne er høje, og Kornet desaa umulig for os fattige at faa; Pengene er borte for os, og Arbejde er ikke at faa, hvormed man kan fortjene Brød til talrige Familier, og kan man undertiden fortjene en Mark eller to, som sjælden sker, da er det umuligt for samme at faa Brød enten paa et eller andet Sted i Sognet, om endogsaa hos de Mennesker, som har Oplag af Korn. Nej! Man kan staa med Skillingen i Haanden og byde dem, men endda faa et stolt Nej med det sure Udtryk, at de intet Brød kan sælge, det er saa besværligt at faa baget, og Penge til en Skp. Korn eller to er næsten ingen Tider saa mange for den, som er fattig. Vel har Fattigkommissionen for Skjoldborg Sogn foranstaltet et Kvantum Korn oplagt til os fattige, men saa at sige til ingen Nytte, da Prisen derpaa er for opspændt og vi ikke kan betale det. Rugen er sat til 7 Rdl. og Byg til 28 Mark Tønden; hvor skal de Penge komme fra, da man intet kan faa at fortjene. Ak! jammerligt og besværligt er det, vi arme Forældre daglig høre Jammer og Klager af vore Børn; med Graad og Bedrøvelse maa vi slide vor Tid, og med Vemodigheds Taarer herved andrage vor Nød og Jammer for vor høje øvrighed, høje Hr. Amtmand Faye, og vi undertegnede, alle af Skjoldborg og Kallerup Sogne, med 1000 ydmyge Bønner og med Vemodstaarer anraaber og beder Allerunderdanigst deres Højvelbaarenhed, at De ganske i Naade vil se

til os fattige og gøre Foranstaltning til at lindre vor Hunger og Nød. Hungersnød truer os og vore smaa, da Betleri er forbuden, Penge borte for os, og ingen vil kreditere os en Skp. Korn, og vi aldeles intet avler selv og aldeles ingen Ting kan betale. Naadige herre! vi anraaber Dem om Hjælp, før vi forgaa.
Skjoldborg, 10. Martii 1827.

Allerunderdanigst

Chr. Hammer. Samuel Christensen.
Jens Hendriksen. Clemens Jakobsen
Chr. Kløjgaard. Chr. Christiansen Bundgaard,
Willads Christensen. Niels
Rasmussen. Peder Nielsen. Niels Meklenborg.
Mads Pedersen. Mikkel Jensen.
Anders Sjøgaard.”

Disse 13 Klagere havde paa et Par Undtagelser nær i Forvejen henvendt sig til Fattigkommissionen om Hjælp, men var bleven afviste.

Paa denne Klage eller Skrivelse, som Præsten kalder den, da han mener, at de maa ikke have Lov til at klage, svarer Præsten saa uden videre Forhandling med Kommissionens Medlemmer følgende:

(Forkortet Uddrag med Anm. i Parentes af S. C.)

”Hoslagte saakaldte Klage har jeg fra Jeres Højvelbaarenhed modtaget den 14. Martii for derom at afgive Fattigkommissionens Betænkning, og Deres Højvelbaarenhed tilgive gunstigst, at jeg for ikke at opsætte Sagen indtil Fattigkommissionen kunde blive sammenkaldt, i bemeldte Kommissions Navn herved meddeler den befalede Oplysning. *Klagen skildrer ingenlunde usandfærdigt den fortvivlede Tilstand;* hvori mange fattige med deres Familier maatte komme formedelst de høje Kornpriser, dersom de nemlig ingen gavmild Hjælp modtog, men den udviser desto større Utaknemlighed mod Fattigkommissionen i Skjoldborg [Anm. Fattigk. havde i et tidligere Møde nægtet at hjælpe] og mod alle, som her uddele Gaver, hvis Omhu og Menneskekærlighed maa være Deres Højvelbaarenhed Borgens for, at her ingen er udsat for at dø Hungersdød, saavidt skal det i det mindste ikke komme, saalænge jeg ejer et Korn, og den samme Forsikring tør jeg give i næsten alle Distriktets Beboeres Navn. At ville tiltvinge sig Gaver synes desværre at være den tilsigtede Hensigt med den omhandlede Klage, og kunde saadant Forsæt bevirkes, da maatte snart de mindre trængende berøve de mere nødlidende den fornødne Hjælp, al Flid og Vindskibelighed ophøre og en almindelig Armod, hvorimod der ingensteds var Raad at finde, udstrække sig til alle Familier.”

Herefter beskriver Præsten hver enkelt af Klagerens Stilling, hvoraf der her af Pladshensyn kun gives et meget kort Uddrag:

Chr. Hammer, 29 Aar, duelig Arbejder, har en ung Kone og et sygt Barn, er nu arbejdsløs og faar derfor 1 Rdl. af Fattigk. til at leve af, thi naar Foraaret og Sommeren kommer, kan han have Fortjeneste ved at grave Tørv i Mosen (!!!).

Samuel Christensen henvises til at tigge.

Jens Hendriksen tjener i Nordentoft, hvor han faar Føden, saa han kan umulig trænge (men den samme Mand har Kone og flere Børn boende i et Hus i Skjoldborg, og for hans Løn kan der, eftersom Kornpriserne var opskruede, kun købes ca. 2 Tdr. Korn).

Clemen Jakobsen har Hustru og 2 Børn hjemme. Præsten mener, at da de af Fattigkassen faar 16 β om Ugen til Hjælp, kan de sagtens tigge Resten af Føden (i 28 Uger kan Fattighjælpen betale 1 Td Byg).

Chr Kløjgaard har Hustru og 3 Børn og betegnes som meget fattig, faar 1 Td. og 4 Skpr. Byg aarlig. Manden har hidtil ikke kunnet faa noget Arbejde.

Chr Christiansen Bundgaard er Klagens forfatter. Af den Grund giver Præsten ham en ordentlig Overhaling. En saadan Uforsømmethed kan ikke tillades en fattig Mand. Hans bedste Fortjeneste bestod i at stange Aal, mens Fjorden var tiltrossen, og i indeværende Aar havde han været syg i dette Tidsrum, hvorfor han var kommen i stor Nød. Fattigkassen havde tilstaaet ham 1 Td. Byg, saa han havde ingen Grund til Klage. Kan han ikke faa Brød at købe, kan han jo leve af Kartoffler.

Willads Rytter er 78 Aar, har Hustru og Datter hjemme og bør sælge sit Bohave for at faa Føden.

Niels Rasmussen har Hustru og 4 Børn, men da han modtager en Hjælp af 1 Td. 4 Skp. Byg aarlig, kan han sagtens leve.

Peder Nielsen og hans Fader *Niels Meklenborg* faar 1 Td. Byg aarlig, og da de tillige faar 80 β om Ugen for at pleje en gl. svagelig Mand, kan de ikke dø af Hunger. Det bemærkes, at den 71-aarige Niels Meklenborg ikke vil tigge.

Mads Pedersen og Hustru behøver ingen Hjælp, da de er enlige Folk.

Mikkel Jensen har Hustru og 4 Børn, men da han tillige har 2 uægte børn, bør han straffes og høre haarde Ord, hvorfor Præsten har anmeldt ham i Thisted og venter, at han snart maa lide sin Straf. I Fattigunderstøttelse har han 1 Td. og 4 Skp. Byg aarlig og fri Middagsmad til Børnene hver Dag, de gaar i Skole.

Anders Søegaard har 5 Børn og faar Understøttelse som foregaaende.

”Det er vistnok ufornuddent yderligere at bevise at enhver af nævnte Klager modtager **al fornøden**

Hjælp. Vilde jeg henvende mig til den anden ogsaa herhen hørende Undersøgelse, om nemlig Sognets Beboere giver al den Almisse, de formaar, da maatte jeg trætte deres Højhed med Vidtløftighed. Men Sandhed, den egentlige Trang findes hos dem, som giver Almisse, hvoraf næsten alle er i Gædd, maa tildels købe Sæde og Fødekorn, have store Skatter og Udgifter at svare og giver en Almisse, der i Aar beløber saa meget som 2 Korntiender tilsammentagne. Jeg anfører ikke for at søge Ros, men som et Eksempel, at jeg foruden mit ordinære Fattigbidrag i Aar har købt 8 Tdr. Rug, som aldeles medgaar til Brøduddeling, da ellers mit eget indhøstede Korn kunde være tilstrækkelig til min Husholdning. Klagerne kunde da ingenlunde frikendes for Utaknemlighed mod dem, som opofre **alt** til deres Hjælp, en Hjælp, som de fleste desuden ved større Flid og Nøjsomhed kunde gøre overflødig og som nogle, hvoriblandt Klagens Forfatter, end ikke har søgt om; inden de klagede.

Skjoldborg Præstegaard, d. 15. Martii 1827.

Med allerdybeste Ærbødighed

H. (Præstens Navn)”.

Naar Præsten antyder i Svarskrivelsen, at den Almisse, som Beboerne dette Aar maatte udrede, var lige saa stor som to Korntiender, indser man straks, at dette kan ikke være Sandhed. En Gaardmand med 9 Tdr. Hartkorn, en af de mest velstillede i Sognet, svarede 1827 som Fattigbidrag: 56 Pd. Brød, 1 Td. Byg og 1 Rdl. i Penge og de øvrige Skatteydere i Forhold dertil. Ganske vist kender man ikke nøjagtig Størrelsen af de antydede Korntiender, men den nævnte Ydelse kan umulig kaldes en haard Skattebyrde eller sættes lig med $\frac{1}{5}$ af Gaardens hele Avl. Hvor meget hver især havde givet bort til Tiggerne, kan Præsten ikke vide Besked om, thi dette var selvfølgelig ogsaa dengang som nu en aldeles privat Sag, som for en stor Del kom til at bero paa vedkommende Givers gode Hjertelag. Evnen til at give er sjældent bestemmende i saa Henseende. At de 8 Tdr. Korn, som Præsten dette Aar havde købt, aldeles medgik til Brøduddeling, var jo en priselig Handling, men at det hele blev brugt til Uddeling, var et overmaade vanskeligt Regnestykke at udføre, med mindre han vejede Gaverne ud til hver enkelt Tigger.

Interessant er det at lægge Mærke til, at Præsten ingensteds i sin lange Besvarelse af Klagen formaar at modbevise Sandheden af, at Tilstanden hos mange Smaakaarsfamilier i Skjoldborg og Kallerup var denne Vinter aldeles fortvivlet. Ja, han indrømmer oven i Købet, at Skildringen af Nøden er ingenlunde overdreven. Men naar de fattige intet havde til Føden, hvad kan det saa hjælpe at henvise dem til større Nøjsomhed? Ogsaa Paastanden om, at de kunde

arbejde, havde kun saare lidt at betyde, da der denne Vinter intet Arbejde var at faa.

Klagen blev saa ved Amtets Skrivelse gjort dødt og magtesløs. Denne Skrivelse lød saaledes:

”Endskønt Amtet ikke uden Deltagelse har gennemlæst Klagerne fra en Del af Skjoldborg og Kallerup Sognes Fattiglemmer over Tidernes Besværlighed og den Utilstrækkelighed, som de finde i den dem af Sognet tildelte Almisser, kan dog Amtet, efter de af Fattigkommissionen oplyste Omstændigheder, ikke paalægge den at foretage en højere Ligning end den, som allerede er gjort, da Sognet derved lettelig kunde ødelægges, og de Mænd, som nu kontribuere, selv kunde gøres til Fattiglemmer. Den Pris, som er sat paa det oplagte Korn, maa anses for billig, da det er mig bekendt, at Rugen sælges paa alle Møller til 1 Rdl. pr. Skp. og Byg til 5 Rdl. pr. Tønde. (Kapitelstaksten for Rug og Byg var knap Halvdelen af den Pris, Møllerne havde sat paa Kornet.)

Ikke desto mindre skønnes det letteligen, at det maa være vanskeligt for de fattige at tilvejebringe de Penge, som udfordres til det manglende Kornes Anskaffelse paa en Tid, da *Arbejde ikke er at erholde*, men jeg tvivler ingenlunde paa, at den respektive Fattigkommission vil tage Hensyn til enhvers absolute Nød, forsaavidt den ikke fremvirkes ved Dovenskab eller ved egen Brøde, og ved foretagne Kvartalsforsamlinger vil bedømme, hvorvidt enhver især af klagerne nødvendig maatte behøve nogen ekstra Hjælp foruden den, som dem i den almindelige Forsørgelsesplan maatte være forundt.

Thisted Amthus, d. 19. Martii 1827.

Faye.”

Hermed var Sagen saa endelig afgjort, og ingen af de nødstedte fik nogen Hjælp af Skjoldborg-Kallerup Fattigvæsen ud over, hvad der i Forvejen var dem tillagt.

=====

I Følge Amtets Skrivelse af 14. Septbr. 1827 forbød man alt Tiggeri, ogsaa af Sognets fattige, indenfor Sognets Grænser, men snart bedres Tiderne, og Vilkaarene for de fattige bliver ogsaa noget bedre. Dog indtraf der i Aaret 1835 en Begivenhed, der foranledigede, at Stillingen for de fattige og denne Gang ogsaa for Skatteyderne blev i høj Grad kritisk. Den 7., 8. og 9. Avgust rasede en frygtelig Storm, som afslog næsten alt det uhøstede Korn, især Byg og Havre. Rugen var derimod høstet eller bjerget i Hus.

Ved Fattigkommissionens Møde i Skjoldborg den 29. Decbr. 1835 omtales ”det Uvejr, som den 8. og 9. Avgust d. A. berøvede samtlige Beboere det endog til eget Brug fornøden Byg og gjorde al Afgrøden, især af Havre, ubrugelig til Handelsvare, og som maatte befrygtes at foranledige ikke alene et forøget Antal Almisselemmer under Løbet af tilstundende Aar, men ogsaa at gøre Udredelsen af de fornødne Almissebidrag vanskeligere formedelst den Korntrang, hvori selv Yderne var bragte. At tilvejebringe Byg i tilstrækkeligt Kvantum til de fattiges Underhold efter Sædvane erkendtes aldeles umuligt. For imidlertid saa vidt muligt at kunne følge den sædvanlige Plan blev det vedtaget at udskrive Ydernes Kontingent i Byg med den Bestemmelse at dette ved Udredelsen kan erlægges med andre Kornsorter i følgende Forhold: 1 Skp. Rug i Stedet for 1 ½ Skp. Byg, ¾ Skp. Ærter eller Vikker for 1 Skp. Byg. Dog gælder denne Bestemmelse kun for de tre første Fjerdingaar.”

Derpaa behandlede nogle Fattigsager. Clemens Hørdum blev antaget til Fattigfoged i Skjoldborg i Stedet for at yde ham den Fattigunderstøttelse, han begærede. For hvert Almisselem, han kunde optage og aflevere til sognefogden, tilstod man ham 1 Skp. Byg. Ligeledes tilbød man Anders Søgaard af Kallerup 1 Skp. Byg for hver Betler, han kunde fange. Denne Taktik af Fattigkommissionen maa mildest talt kaldes nederdrægtig, thi Sulten og Nøden i den trange Vinter var et godt Middel til at skærpe de to fattige Husmænds Aarvaagenhed overfor andre Stakler, som Sulten ogsaa drev ud for at bjerge lidt til Føden. Det lykkedes ogsaa de to Stodderkonger i Aarets Løb at indfange ialt 6 Tiggere, hvorfor de saa af Fattigkommissionen honoreredes med 6 Skpr. Byg.

Endvidere nævnes Forfatteren til forannævnte Klage i 1827, Husmand Chr. Bundgaard af N. Skjoldborg. Han androg skriftligt om at maatte laane 1 Td. Byg hos Kommissionen, hvilket aldeles ikke kunde bevilges, da han endnu ikke af nogen Trang var bragt til at møde hos Fattigkommissionen for at give Forklaring om sin Forfatning eller vilde modtage nogen ”Gave” under Navn af Almisse.

Til hjælp under Korntrangen, der særlig var stor i Marts Maaned 1836, købte Fattigkommissionen 6 Tdr. Byg af Præsten for 7 Kr. pr. Td. For ikke at ligne disse 42 Kr. paa dette Aars Skatteydere, besluttede Kommissionen at inddrage nogle Penge, der indestod i Thisted Sparekasse, og som tilhørte, en fattig Pige, der havde et uægte Barn med en Købmand i Thisted.

=====

Foranstaaende Tidsbillede er uddraget af gamle Aktstykker, der findes i Skjoldborg-Kallerup Kommunes Sogneraadsarkiv.

Fra paalidelig Kilde har jeg endvidere erfaret, at Præstens haarde og ukærlige Sindelag overfor de fattige følte ogsaa af den Tids Mennesker, skønt Forskellen mellem Fortid og Nutid er større, end man paa Forhaand kunde ane. Her lever endnu Folk, som af deres Forældre har hørt tale om Præstens Kærlighed overfor de nødlidende, ogsaa i den trange

Vinter 1826 og 27. At ingen af de fattige ligefrem, sultede ihjel, skyldtes en enkelt Gaardmands Anstrængelser og store personlige Opofrelse for at skaffe dem Føde og lindre Nøden, hvor der var størst Trang. Skade, at denne Mands Navn er glemt; han fortjente at mindes med Ære gennem mange Slægtled.